

فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۱۰، شماره پیاپی ۳۸، پاییز ۱۳۹۸

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

<http://jupm.miau.ac.ir>

مقاله پژوهشی

واکاوای بسترهای ایجاد شهر خلاق در نواحی شهری نیشابور

بهرام عامل هلالی: دانشجوی دکتری شهرسازی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
زهرا سادات سعیده زرآبادی^۱: دانشیار گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
فریبرز دولت آبادی: استادیار گروه معماری، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۳

صص ۱۲۳-۱۲۳

دریافت: ۱۳۹۷/۳/۲۷

چکیده

در قرن ۲۱، شهرها در چارچوب اقتصاد جدید جهانی به شدت با یکدیگر در رقابت هستند و هر یک سعی می‌کنند فرصت‌های بیشتری را به سوی خود جذب کنند. در نظریه‌های نوین توسعه‌ی شهری، نظریه شهر خلاق بیان می‌کند که طبقه خلاق کلید رشد اقتصادی و ثروت شهرها هستند، بنابراین شهرها بایستی بستری را برای جذب طبقه خلاق ایجاد کنند. با وجود اقدامات انجام شده در کشورهای توسعه یافته جهت استفاده از طبقه خلاق برای توسعه شهرها، اما ایران تاکنون آنطور که شایسته است نتوانسته از آنها بهره‌مند شود. شهر نیشابور، به عنوان شهری که دارای تاریخ و فرهنگ غنی است و پتانسیل‌های خلاق بودن را دارد به عنوان مورد پژوهی انتخاب شد. هدف پژوهش حاضر سنجش بسترهای جذب طبقه خلاق در نواحی شهر نیشابور است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و از نوع کاربردی است، اطلاعات مورد نیاز از طریق روش اسنادی تهیه شده اند. در این پژوهش، با مروری بر اندیشه‌های نظریه پردازان، مشخص شد شهر خلاق شامل دو مؤلفه اصلی طبقه خلاق و بسترهای جذب طبقه خلاق است. بنابراین به تحلیل بسترهای جذب طبقه خلاق در نواحی شهر نیشابور پرداخته شده است تا بتوان دریافت به چه میزان این شهر آمادگی جذب طبقه خلاق و نهایتاً ایجاد شهر خلاق را دارد. جهت تحلیل داده‌ها و رتبه‌بندی نواحی شهر نیشابور، از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) با استفاده از نرم‌افزار Expert Choice استفاده شده است و پس از استخراج نقشه رتبه‌بندی از نرم‌افزار GIS نتایج نهایی مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ناحیه ۷ بهترین وضعیت را به لحاظ بسترهای جذب طبقه خلاق دارد و نواحی ۶ و ۱۱ در رتبه‌های بعدی قرار دارند. نتایج پژوهش حاکی از عدم تعادل میان نواحی شهر نیشابور به لحاظ برخورداری از بسترهای جذب طبقه خلاق است به گونه‌ای که عمده‌ی بسترها در نواحی مرکزی قرار دارند، که می‌تواند مانعی برای تبدیل شدن نیشابور به شهری خلاق به صورت یکپارچه باشد.

واژگان کلیدی: شهر خلاق، طبقه خلاق، بسترهای جذب طبقه خلاق، روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)، نواحی شهر نیشابور.

^۱. نویسنده مسئول: zarabadi.sd@gmail.com ، ۰۹۱۲۱۰۷۸۸۵۳

مقدمه:

قرن ۲۱، قرن شهری شدن جهان است. شهرها در چارچوب اقتصاد جهانی به شدت با یکدیگر در رقابت هستند و هر یک سعی می‌کنند خود را ارتقاء دهند و فرصت‌های بیشتری را به سوی خود جذب کنند. جان رنه شورت، یکی از صاحب نظران جغرافیای شهری، عنوان می‌کند شهرها در سده ۲۱ تاکتیک‌های بیشماری را برای رقابت برمی‌گزینند و به نظر می‌رسد جذب نخبگان و استعداد‌های خلاق در میان سیاستمداران راهبردی عمومی است (مختاری ملک‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۰۶). در نظریه‌های نوین توسعه‌ی شهری، نظریه‌های بسیاری در مورد مکان‌ها و شهرهایی که بتوانند خلاقیت و سرمایه انسانی خلاق را جذب کنند ارائه شده است (Landry & Bianchini, ۱۹۹۵; Jacobs, 1969; Hall & Raumplaner, 1998; Florida, 2005); به طوریکه نظریه‌پردازان عقیده دارند شهرها برای توسعه خود به محیطی مناسب برای جذب طبقه خلاق نیاز دارند در این رابطه، چارلز لاندری و فرانکو بیانچینی از اولین اندیشمندان شهر خلاق هستند که سرزندگی و زیست پذیری را معیارهای اصلی شهر خلاق عنوان کردند (Landry & Bianchini, 1995). ریچارد فلوریدا^۱ از اندیشمندان اصلی شهر خلاق است. از نظر وی شهری عنوان شهر خلاق را به خود می‌گیرد که بالاترین ظرفیت جذب طبقه خلاق را داشته باشد (Florida, ۲۰۰۲). با وجود اقدامات انجام شده در کشورهای توسعه یافته جهت استفاده از طبقه خلاق برای توسعه شهرها، اما ایران تاکنون آنطور که شایسته است، نتوانسته در این راستا گام بردارد و هنوز بستر شهرها جهت جذب طبقه خلاق و نهایتاً ایجاد شهر خلاق مناسب نیستند. در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله ایران (مصوب ۱۳۸۲) در آفرق ۱۴۰۴، ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه و همچنین جامعه ایرانی در آفرق این چشم‌انداز، چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت: برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی، بدیهی است برای کسب چنین ویژگی‌ها و جایگاهی پرداختن به نیروی انسانی خلاق و نوآور امری با اهمیت و ضروری است. در ایران شهر نیشابور به سبب پتانسیل‌هایی که برای توسعه شهر خلاق دارد به عنوان نمونه مطالعاتی انتخاب شد. شهر نیشابور از بین هفت معیار شبکه شهرهای خلاق یونسکو در معیار صنایع دستی به سبب داشتن صنایع دستی غنی از معادن فیروزه، پتانسیل بالا برای پیوستن به شبکه شهرهای خلاق یونسکو دارد سازمان یونسکو از سال ۲۰۰۴ بر اساس شاخص‌های هفت‌گانه‌ای اقدام به معرفی شهرهای خلاق در سطح جهان کرده است. معیارهای یونسکو برای تعیین خلاقیت شهری در هفت حوزه اصلی ادبیات، فیلم و سینما، موسیقی، صنایع دستی، طراحی، هنرهای چند رسانه‌ای و تغذیه است (UN, 2017). از دیگر ویژگی‌های این شهر که زمینه خلاقیت را در شهر افزایش می‌دهد شامل تاریخ غنی این شهر و برخورداری از بازدیدکنندگان فراوان برای دیدن عناصر تاریخی آن است. بنابراین نخست با مروری بر اندیشه‌های نظریه پردازان در حوزه شهر خلاق با شیوه استقرار، مولفه‌ها و سنجش‌های پژوهش بیان شده است. سپس جهت تحلیل مولفه‌ها و رتبه‌بندی نواحی، از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) با استفاده از نرم افزار GIS استفاده شده است. بنابراین با توجه ضرورت پژوهش در مورد ایجاد شهر خلاق در نیشابور پرسش‌های پژوهش عبارت‌اند از:

- مؤلفه‌های ایجاد شهر خلاق چیست؟
- وضعیت بسترهای جذب طبقه خلاق در نواحی شهر نیشابور چگونه است؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

در زمینه‌ی شهر خلاق، اقدامات و پژوهش‌های مختلفی از سوی محققین و مجریان داخلی و خارجی صورت گرفته است که نتایج کار آن‌ها به طور مختصر عنوان شده است. ربانی خوراسگانی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای تحت عنوان "بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور، مطالعه موردی: اصفهان" به بررسی جایگاه تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور پرداختند. از روش تحلیل داده‌های ثانویه و به صورت مفهومی و تحلیلی و با استفاده از آمارهای موجود کشوری و استانی، موقعیت و پتانسیل شهر اصفهان از لحاظ وجود عنصر تنوع اجتماعی بررسی کردند (ربانی خوراسگانی و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۸۰-۱۵۹). ایران‌دوست و همکارش (۱۳۹۴)، در پژوهش خود به تجزیه و تحلیل گونه‌های فضاهای عمومی با قابلیت و عملکردهای بر پایه شاخص‌های شهر خلاق پرداخته‌اند، تا با این رویکرد زمینه حضور شهروندان را در فضاهای عمومی افزایش دهند. با روش تحلیل اختلافی-ارزشی و یکنواخت معیارهای سلسله مراتب فضای عمومی، فضای چند منظوره و مستعد و پاسخگوی نیاز مردم، فعالیت و مشاغل نزدیک به هم، فضای مهیج و فرهنگ مشارکت بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که شهر یزد را می‌توان به عنوان شهری با پتانسیل شهر خلاق برای معرفی گونه‌های جدید فضای عمومی در نظر گرفت (ایران‌دوست و غلامی زارچی، ۱۳۹۴، ۵۸-۴۷). هانیا^۲ و همکارانش (۲۰۱۲) در تحقیقات خود توسعه شهر خلاق را از طریق صنایع خلاق بررسی کردند. آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که در شهر باندونگ اندونزی با ایجاد خوشه خلاق به نام

¹ - Charles Landry & Franco Bianchini

² - Florida

³ - Hania

سانگ آنکلونگ آدجو^۱ منجر به توسعه شهر خلاق شده است. در این خوشه، فرهنگ بامبویی ترویج داده شده است که اقدامات آن ها شامل ۱- ایجاد یک نمایشگاه فرهنگی ساندایی^۲ شامل نمایش موسیقی آنکلونگ، رقص ساندایی و نمایش‌های دیگر است، ۲- تشکیل کارگاه آموزشی برای تولید صنایع دستی و آلات موسیقی از بامبو است و ۳- ایجاد فروشگاه مرکزی صنایع دستی بامبو است (۲۰۰۰-۱۹۳: ۲۰۱۲، Hania et al.). هانیا و همکارانش مطرح می‌کنند عوامل کلیدی موفقیت خوشه خلاق سانگ آنکلونگ آدجو عبارت است از آموزش و پرورش هنر، همکاری با دولت برای پیشرفت‌های بین المللی، همکاری با نهادهای آموزشی، گسترش استراتژی بازاریابی و مشارکت دادن اجتماعات محلی در فرایند تولید است (Ibid).

لیندر و میسنر^۳ (۲۰۱۴) در پژوهش خود با عنوان " هنر در شهر خلاق: آمستردام، عکاسی خیابانی و نوزایی شهری " راهبرد عکاسی خیابانی را جهت توسعه شهر خلاق برای شهر آمستردام عنوان کردند. از جمله اقداماتی که آن‌ها در پژوهش خود مورد بررسی قرار دادند شامل ۱- نصب عکس‌های هنری در مکان‌های ساختمانی در حال ساخت، ۲- ایجاد نمایشگاه عکاسی بر روی پنجره‌های بناهای خصوصی و ۳- نصب عکس با تصویر کشاورزی شهری می‌باشد (Lindner & Meissner, 2014: 1-22). شهر مینیاپولیس آمریکا در برنامه استراتژیک خود در سال ۲۰۱۵ با افق ۱۰ ساله تحت عنوان " نقشه راه شهر خلاق مینیاپولیس " سیاست‌های موفقیت آمیزی را در نظر گرفته است. از جمله اقداماتی که در برنامه این شهر مطرح شده عبارت است از ۱- پشتیبانی از پارک های تفریحی مینیاپولیس برای برگزاری صدها برنامه فرهنگی از جمله اردوهای روزانه تابستانی و فعالیت‌های اجتماعی محور ۲- برگزاری فستیوال هنرهای شبانه که هویت هنرمندان محلی، سازمان های هنری در شهر را به عنوان دارایی‌های خود مورد ارزیابی قرار داده است، ۳- ایجاد ارتباطات و مشارکت در میان هنرمندان، سازمان‌ها و دولت به طوری که هنر بتواند رشد کند، ۴- برگزاری نمایشگاه‌ها به عنوان فضاهایی برای تعاملات اجتماعی نظیر ایجاد گالری هنرهای آزاد در شمال شرقی مینیاپولیس، ۵- توسعه فضاهای عمومی که حس تعلق و پیوند را در کل جوامع مینیاپولیس افزایش دهند ۶- تضمین اینکه هنرمندان و کارکنان خلاق محلی، دسترسی به فضاهای کاری و زندگی مقرون به صرفه در مینیاپولیس دارند، ۷- در برنامه خیابان های شهری نیز کمک مالی سالانه برای نقاشی‌های دیواری، بهبود نماها و فعالیت های عمومی جلوی مغازه ها عنوان شده است، ۸- برند سازی فرهنگی با آگهی‌ها، تأمین مالی نقاشی محلی، راه‌اندازی هنر عمومی و ایجاد مبلمان سبز شهری در محلات (The Minneapolis Creative city road map, 2015, 26-46).

مفهوم شهر خلاق:

شهر خلاق شهرهایی هستند که قادرند راه حل‌های جدیدی برای مشکلات روزمره‌شان ارائه دهند (مختاری ملک‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۱۰). شهر خلاق به عنوان یک نقطه جذاب برای طبقه خلاق محسوب می‌شود؛ به عبارت دیگر، شهرها باید محیط‌های مهیجی را برای تمام مردم ایجاد کنند؛ که در این روند، فرهنگ، سرمایه با ارزشی در شهر خلاق است (ایراندوست و غلامی زارچی، ۱۳۹۴: ۴۹). از دید جیکبز^۴ کلید محیط‌های شهری خلاق، در گرو تنوع هم در زمینه فضایی و هم اجتماعی و اقتصادی است. محلات باید عملکردهای چندگانه‌ای داشته باشند، به صورتی که خیابان‌های آن‌ها از فعالیت و جنب و جوش در ساعات مختلف روز پر باشد (قربانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵-۶). انجمن سیاست های شهری تورنتو شهر خلاق را محیط های قابل اعتماد شهری با آزادی های تفریحی و فرهنگی عنوان می‌کند که منجر به جذب و حفظ افراد خلاق می‌شود (AuthentiCity, 2008, 21). کمیسیون اروپا برای نمایش شهرهای خلاق معیارهایی را عنوان کرده است که عبارتند از امکانات فرهنگی و گردشگری، ایجاد شغل‌های دانش محور، آموزش عالی، جامعه باز، قابل اعتماد و با تحمل بالا، ارتباطات بین‌المللی و محلی، حکمروایی (European Commission, 2017, 52). شهر خلاق از منظر ساساکی در هفت محور استعدادهای خلاق، کیفیت زندگی، صنایع خلاق، زیرساخت‌های خلاق، میراث فرهنگی، فعالیت‌های شهروندان، حاکمیت خلاقانه مورد تأکید قرار گرفته است (مختاری ملک‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۷).

در پژوهش‌ها و اقدامات انجام گرفته در زمینه شهرهای خلاق اکثر اندیشمندان و سیاست‌مداران به طبقه خلاق و بسترهای جذب و پرورش طبقه خلاق جهت ایجاد شهرهای خلاق اشاره کردند. به طوریکه چارلز لاندری و فرانکو بیانچینی سرزندگی و زیست‌پذیری را به عنوان پتانسیل شهرها برای توسعه شهر خلاق بیان می‌کنند (Landry & Bianchini, 1995). پیتروال استعدادهای شهری را عامل توسعه شهرها می‌داند (Hall, 2000, 646). فلوریدا طبقه خلاق را سبب توسعه شهرها عنوان کرده است (Florida, 2002). هلن لیو صنایع

¹ - Saung Angklung Udjo

² - Sunda

³ - Lindner & Meissner

⁴ - Jacobs

خلاق را برای توسعه خلاق شهر مطرح می‌کند (Liu, 2015, 19). با توجه به نظریات اندیشمندان، از دیدگاه نگارندگان طبقه خلاق است که سبب ایجاد شهرهای خلاق می‌شوند. از اینرو شهری خلاق است که بتواند طبقه خلاق را جذب نماید و طبقه خلاق در شهرهایی جذب می‌شوند که دارای بستری مناسب باشد. بنابراین شهر خلاق دارای دو مؤلفه اصلی شامل طبقه خلاق و بسترهای جذب طبقه خلاق است. در واقع اگر شهری بخواهد خلاق شود بایستی بسترهای مناسب جهت جذب و پرورش طبقه خلاق را ایجاد نماید که این بسترها با توجه به نظریات اندیشمندان شامل معیارهایی هستند که در جدول ۱ بیان شده اند. چنانچه برای ارزیابی بسترهای جذب طبقه خلاق در یک محدوده شهری، مطابق دیدگاه اندیشمندان متغیرهایی مطابق جدول ۲ تعریف شده است.

جدول ۱- جمع‌بندی معیارهای شهر خلاق با توجه به نظریات اندیشمندان

بسترهای جذب طبقه خلاق				طبقه خلاق	
امکانات و خدمات شهری	حکروایی شهری	سرزندگی	صنایع خلاق		
		✓		✓	ایراندوست و غلامی زارچی
		✓			جیکبیز
✓	✓		✓	✓	کمسیون اروپا
✓	✓	✓	✓	✓	ساساکی
✓		✓			چارلز لاندی و فرانکو بیانچینی
				✓	پیتر هال
		✓		✓	فلوریدا
	✓			✓	انجمن شهری تورنتو
			✓		سازمان ملل متحد
			✓		لیو

منبع: نگارندگان بر اساس (ایراندوست و غلامی زارچی، ۱۳۹۴: ۴۹)، (مختاری ملک آبادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۷)، (Hall, 2000: 646)، (Florida, 2002)، (Liu, 2015, 19)، (Landry & Bianchini, 1995)، (European Commission, 2017: 15-16)، (UN, 2017)، (AuthentiCity, 2008, 21)، (Jacobs, 1969)، (Marino Zamudio & Barar, 2013: 40-42)، (vesela & klimova, 2015)، (Jopek, 2013, 182)

جدول ۲- متغیرهای مولفه بسترهای جذب طبقه خلاق

منبع	زیر متغیر	متغیر	معیار
(مرادی، ۱۳۹۶، ۱۶۳) Takeuchi, &(Kakiuchi 2014, 4	فعالیت‌های صنایع دستی؛ موزه‌های و باستانی؛ جشنواره‌های و نمایشگاهی؛ هنری از جمله موسیقی	فعالیت‌های فرهنگی - هنری و سرگرمی	صنایع خلاق
	فعالیت‌های آموزشی؛ مهندسی؛ مراقبت و سلامت؛ مالی؛ فناوری اطلاعات و ارتباطات	فعالیت‌های دانش بنیان	
(آخوندی و همکاران، ۱۳۸۶، ۸۸)، (حسینی، ۱۳۹۵، ۴۵)	-	قانون‌مداری	حکروایی شهری
	گردهمایی مردمی، انجمن‌های شهری	مشارکت شهروندان	
	-	جامعه‌ای باز، دارای تحمل بالا و اعتماد پذیر	
	وجود ساز و کارهای رسمی انتشار بودجه و قراردادها، حسابرسی مستقل و منظم، کنترل توسط سطوح بالای حکومت، افشای درآمد و دارایی، سهولت رسیدگی به شکایات	مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی	
	وجود منشور شهروندی، عضویت زنان در شوراهای، سیاست‌های ارتقای وضعیت فقرا، مراکز و فضاهای خود اشتغالی	عدالت	
نسبت بودجه سرمایه‌ای، مستندسازی نقل و انتقالات، استقرار استانداردهای ارزیابی عملکرد، رضایت مشتری	اثر بخشی		
Landry & Bianchini, (1995: 45-53)	تنوع شکل ساختمان	تنوع	سرزندگی
	وجود بازارهای خیابانی		
	تنوع قدمت بنا		
(عینالی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۲۵)	تراکم بالای جمعیتی		
(قاسمی و نگینی، ۱۳۸۹، ۱۲۱)، Landry & Bianchini, (1995, 45-53)	وجود بناهی قدیمی	هویت	
	وجود آثار تاریخی		
Cammack, & (Bereitschaft 2015, 166)	وجود و اندازه کافه‌ها، رستوران‌ها و پارک‌ها	تعاملات اجتماعی	
(مختاری ملک آبادی و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۷)	دسترسی به امکانات آموزشی	آموزش	امکانات و خدمات شهری
Landry & Bianchini, (1995, 45-53)	دسترسی به حمل و نقل عمومی	حمل و نقل و ارتباطات	
(European Commission, 2017,52)	دسترسی به مراکز فرهنگی	فرهنگی و هنری	
(مختاری ملک آبادی و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۷)	دسترسی به زیرساخت‌های هنری		
(آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۲)	دسترسی به خدمات ورزشی	ورزشی	
	دسترسی به فضای سبز و پارک	فضای سبز	
	دسترسی به مراکز بهداشتی و درمانی	بهداشتی و درمانی	

منبع: نگارندگان بر اساس (ایراندوست و غلامی زارچی، ۱۳۹۴: ۴۹)، (مختاری ملک آبادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۷)، (Hall, 2000: 646)، (Florida, 2002)، (Landry & Bianchini, 1995)، (European Commission, 2017: 15-16)، (UN, 2017)، (Liu, 2008, 21)، (AuthentiCity, 2008)، (Jacobs, 1969)، (Marino Zamudio & Barar, 2013: 40-42)، (vesela & klimova, 2015)، (Jopek, 2013, 182)

روش تحقیق:

این پژوهش از نظر هدف، در دسته‌ی تحقیقات کاربردی جای می‌گیرد. برای تبیین موضوع مورد بررسی (واکاوای بسترهای جذب طبقه خلاق در نواحی شهر نیشابور)، از پارادایم روش‌شناسی پژوهش کمی بهره گرفته شده است تا بدین صورت بتوان وضعیت بسترهای جذب طبقه خلاق در نواحی شهر نیشابور را توصیف و تحلیل نمود. اطلاعات مورد نیاز به منظور بررسی سنجها و رتبه‌بندی نواحی شهر نیشابور به روش اسنادی (اسناد طرح جامع شهر نیشابور و اطلاعات سال ۱۳۹۰ بلوک‌های آماری مرکز آمار) و میدانی جمع‌آوری شده است. شایان ذکر است که از میان متغیرهای عنوان شده در جدول ۲، سنج‌های پژوهش که مطابق جدول ۳ شامل ۱۵ مورد می‌باشند انتخاب شده است. پس از جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، رتبه‌بندی نواحی به روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و با بهره‌گیری از نرم‌افزار

"Expert Choice" صورت پذیرفته است. بدین صورت که از طریق روش نمونه‌گیری کیفی، تعداد ۲۰ پرسشنامه در اختیار متخصصین قرار گرفت و از آنها خواسته شد تا ضرایب اهمیت سنجه‌ها نسبت به یکدیگر را صرفاً بر مبنای موضوع مورد نظر و فارغ از ناحیه قرارگیری و موضع آنها، به صورت دودویی امتیازدهی کنند. در پایان نیز بر اساس طیف پنج‌گانه‌ی لیکرت، نواحی به پنج دسته‌ی بسیار مناسب، مناسب، نسبتاً مناسب، نامناسب و بسیار نامناسب تقسیم شده و این دسته‌بندی، با استفاده سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) در قالب نقشه‌ای یکپارچه ارائه گردید.

جدول ۳- سنجه‌های منتخب پژوهش

صنایع خلاق		سرزندگی						امکانات و خدمات شهری			
فعالیت‌های دانش بنیان و فرهنگی-هنری-سرگرمی	تنوع	هویت	تعاملات اجتماعی	آموزش	حمل و نقل شهری	فرهنگی و هنری	ورزش	فضای سبز	بهداشت و درمان		
درصد حرفه‌های بخش های آموزش، صنایع دستی، درمان، علمی، فنی، فرهنگی، هنری، مالی، موزه ای، نشر و سرگرمی در هر ناحیه نسبت به مساحت آن	تفاوت درصد واحدهای آپارتمانی و درصد بناهای ویلایی نسبت به کل بناها	درصد بناهای ساخته شده قبل از سال ۴۵	فاصله نزدیک بلوک‌ها شهری از از فضاهای دارای قابلیت تعاملات اجتماعی نسبت به جمعیت	فاصله تا مراکز آموزشی مقیاس محله نسبت به جمعیت	فاصله نزدیکی به ایستگاه های اتوبوس نسبت به جمعیت	فاصله نزدیک به مراکز فرهنگی نسبت به جمعیت	فاصله نزدیک به امکانات ورزشی نسبت به جمعیت	فاصله نزدیک به پارک و فضاهای سبز نسبت به جمعیت	فاصله نزدیک به مراکز بهداشت و درمانی نسبت به جمعیت		
	تفاوت درصد بناهای ساخته شده در سال‌های معاصر و درصد بناهای ساخته شده بیش از ۱۵ سال نسبت به کل بناها	نسبت به کل بناها فاصله از بناهای تاریخی نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت	نسبت به جمعیت		
	فاصله نزدیکی به بازارهای خیابانی نسبت به جمعیت تراکم جمعیتی					زیر ساخت هنری نسبت به جمعیت					

منبع: یافته های کتابخانه ای نگارندگان، ۱۳۹۷.

محدوده مورد مطالعه:

نیشابور یکی از شهرهای مهم استان خراسان رضوی در شرق ایران است. جمعیت شهر مطابق سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۲۶۴۳۷۵ نفر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵: ۱۱۶). بنای شهر را جزء اولین مراکز سکونتی اقوام آریایی عنوان کردند (طرح جامع شهر نیشابور، ۱۳۹۴: ۲). این شهر به سبب قدمت طولانی مدت خود و داشتن بناها و مکان‌های تاریخی فراوان، صنایع دستی حاصل از فیروزه و وجود مراکز دانشگاهی حائز اهمیت است. بر اساس تقسیم بندی این شهر از ۱۳ ناحیه تشکیل شده است. نواحی قدیمی در مرکز شهر واقع شدند و نواحی که در سال‌های اخیر شکل گرفتند در شمال شهر می‌باشند.

بحث و ارائه یافته‌ها:

با مرور ادبیات نظری مشخص شد شهر خلاق دارای دو مؤلفه اصلی شامل طبقه خلاق و بسترهای جذب طبقه خلاق است. در واقع اگر شهری بخواهد خلاق شود بایستی بسترهای مناسب جهت جذب و پرورش طبقه خلاق را ایجاد نماید که این بسترها با توجه به نظریات اندیشمندان شامل معیارهای صنایع خلاق، امکانات و خدمات شهری، سرزندگی و حکمروایی شهری است. در این پژوهش به تحلیل معیارهای مذکور و رتبه‌بندی نواحی شهر نیشابور با توجه به آن‌ها پرداخته شده است. معیار حکمروایی شهری به سبب در دسترس نبودن داده‌های اطلاعاتی برای آن، مورد بررسی قرار نگرفت و تنها به بررسی معیارهای دیگر عنوان شده پرداخته شده است. به منظور رتبه بندی نواحی شهر نیشابور از نظر وضعیت بسترهای جذب طبقه خلاق، در ابتدا داده‌های مرتبط با هر سنجه برای نواحی ۱۳ گانه شهری جمع‌آوری گردید و سپس امتیاز مربوط به هر سنجه به روش تقسیم بر میانگین رفع اختلاف مقیاس شد؛ از طرف دیگر برای هر یک از معیارها و سنجه‌های زیرمجموعه‌ی آنها به روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و با استناد به پرسشنامه‌های تهیه شده از گروه متخصص، ضرایب اهمیتی لحاظ گردید و در ادامه، امتیازات رفع اختلاف مقیاس شده در ضرایب اهمیت، امتیاز نهایی هر سنجه برای هر ناحیه را مشخص نمود (جدول ۵)، شایان ذکر است که ضریب سازگار (CR) فرایندتحلیل سلسله مراتبی، 0.018 بوده است که با عنایت به اینکه از 0.1 کمتر می‌باشد، قابل قبول تلقی می‌گردد.

جدول ۴- وضعیت نواحی شهر نیشابور به لحاظ سنجه‌های منتخب

معیار	معیار اهمیت	سنجه	معیار اهمیت سنجه	معیار اهمیت نهایی	نمره استاندارد شده ناحیه														
					۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳		
معیار صنایع خلاق	۰.۲	فعالیت‌های دانش بنیان و فرهنگی - هنری - سرگرمی	۱	۰.۲	۰.۱۳	۰.۱۵	۰.۲۲	۰.۱۵	۰.۱۳	۰.۲۱	۰.۲۲	۰.۱۹	۰.۰۸	۰.۵۱	۰.۸۷	۰.۴۰	۰.۱۱		
					۰.۹۳	۰.۵۲	۰.۲۰	۰.۳۷	۰.۴۲	۰.۳۳	۰.۱۸	۰.۸۹	۰.۰۹	۰.۳۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۳۳	۰.۰۱	
					۰.۲۱	۰.۱۵	۰.۰۴	۰.۲۳	۰.۳۲	۰.۱۵	۰.۱۷	۰.۱۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
					۰.۷۷	۰.۱۱	۰.۶۱	۰.۳۰	۰.۸۹	۰.۴۲	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۲۶	۰.۳۸	۰.۱۶	۰.۶۷	۰.۲۱	۰.۱۶	۰.۶۷
					۰.۸۹	۰.۵۳	۰.۰۸	۰.۱۲	۰.۴۲	۰.۹۶	۰.۷۸	۰.۰۱	۰.۱۴	۰.۰۱	۰.۹۲	۰.۲۱	۰.۹۲	۰.۲۱	۰.۹۲
					۰.۱۰۲	۰.۳۴	۰.۸۳	۰.۷۲	۰.۹۷	۰.۶۵	۰.۱۳	۰.۱۵	۰.۳۵	۰.۰۳	۰.۸۰	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷
					۰.۲۱	۰.۹۳	۰.۶۶	۰.۲۹	۰.۸۹	۰.۴۳	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰
					۰.۰۴	۰.۲۵	۰.۸۳	۰.۷۲	۰.۹۷	۰.۶۵	۰.۱۳	۰.۱۵	۰.۳۵	۰.۰۳	۰.۸۰	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷
					۰.۰۵	۰.۳۸	۰.۵۵	۰.۱۰۲	۰.۳۸	۰.۶۵	۰.۱۳	۰.۱۵	۰.۳۵	۰.۰۳	۰.۸۰	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷
					۰.۲۱	۰.۹۳	۰.۶۶	۰.۲۹	۰.۸۹	۰.۴۳	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰
					۰.۲۱	۰.۹۳	۰.۶۶	۰.۲۹	۰.۸۹	۰.۴۳	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰
					۰.۲۱	۰.۹۳	۰.۶۶	۰.۲۹	۰.۸۹	۰.۴۳	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰
					۰.۲۱	۰.۹۳	۰.۶۶	۰.۲۹	۰.۸۹	۰.۴۳	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰	۰.۰۱	۰.۴۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷.

یافته‌های جدول ۴ بیان می‌کند، به لحاظ معیار صنایع خلاق ناحیه ۷ با فاصله زیاد از دیگر نواحی دارای بیشترین فعالیت‌های دانش بنیان و فرهنگی، هنری، سرگرمی است. همچنین این ناحیه در معیار سرزندگی و سنجه‌های درصد بناهای قدیمی محلات، فضاهای دارای قابلیت تعاملات اجتماعی، دسترسی به بازارهای خیابانی و تنوع قدمت بنا آن بهترین وضعیت را نسبت به دیگر نواحی شهری دارد. این ناحیه به سبب آنکه در مرکز شهر و بخش تاریخی است و بازار مرکزی شهر در آن قرار گرفته است، اکثر گردشگران و شهروندان را به سوی خود

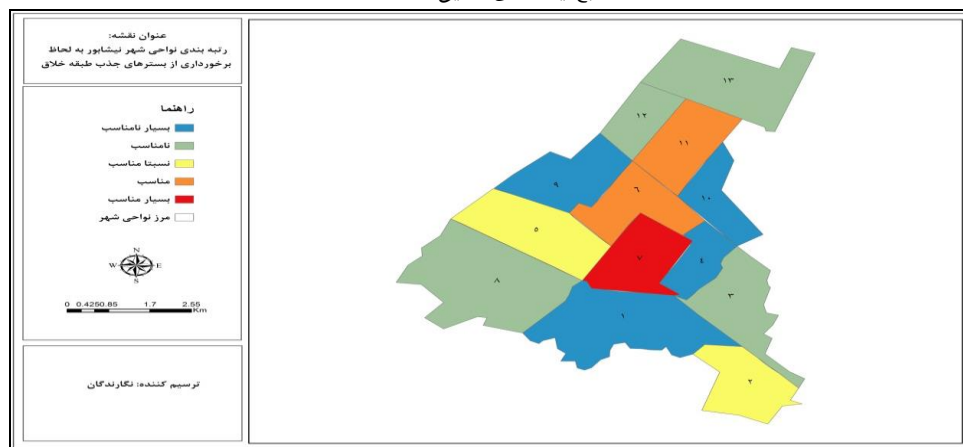
جذب کرده است که باعث شده اکثر کافه‌ها، رستوران‌ها و فضاهای دارای قابلیت تعاملات اجتماعی در این ناحیه شکل بگیرند، همچنین به لحاظ معیار امکانات و خدمات شهری و سنجه‌های امکانات درمانی و فضای سبز آن بهترین وضعیت را در نواحی شهر دارد. به لحاظ سنجه همجواری با بناهای ثبت میراث فرهنگی، ناحیه ۲ بهترین وضعیت را دارد، چراکه بخش‌های باستانی شهر از جمله محدوده شادیاخ و آرامگاه خیام و عطار در آن قرار دارد. به لحاظ شاخص‌های دسترسی به امکانات آموزشی، هنری و ورزشی ناحیه ۱۱ بهترین وضعیت را دارد، این ناحیه از محدوده‌هایی است که در دهه‌های اخیر شکل گرفته است و اکثر شاغلین بخش فرهنگی به سبب اراضی واگذار شده از سوی دولت به آن‌ها در این بخش شهر ساکن هستند. به لحاظ سنجه تنوع شکل بنا و امکانات فرهنگی، ناحیه ۶ بهترین وضعیت را دارد، این ناحیه بیشترین تنوع را به لحاظ ویلایی و آپارتمانی بودن بناها دارد. در شاخص تنوع قدمت بنا، ناحیه ۴ بیشترین تنوع را دارد، این ناحیه از محدوده‌های قدیمی شهر است که در سال‌های معاصر اکثر آن‌ها تخریب و مجددا ساخته شده‌اند. تراکم جمعیتی در ناحیه ۵ بیشترین میزان را دارد، این ناحیه در فاصله نزدیکی از مرکز شهر و بازار مرکزی شهر قرار دارد. همچنین، به منظور دستیابی به شناخت بهتر از وضعیت بسترهای جذب طبقه خلاق در میان نواحی شهر نیشابور و الویت‌بندی نواحی در ۵ گروه بر اساس طیف لیکرت پنج‌گانه‌ی معرفی شده در بخش روش‌شناسی، طبقه جدول ۵ و شکل ۱ رتبه‌بندی شده‌اند. بنابراین، نواحی شهر نیشابور به لحاظ سطح برخورداری از بسترهای جذب طبقه خلاق، به پنج گروه به شرح ذیل تقسیم می‌گردند:

نواحی بسیار مناسب: ناحیه ۷ در این دسته قرار می‌گیرد. این ناحیه به لحاظ بسترهای جذب طبقه خلاق بهترین وضعیت را در بین نواحی شهر دارد. این ناحیه در مرکز شهر واقع شده است و قدیمی‌ترین بخش شهر می‌باشد و بازار اصلی شهر در آن قرار دارد. نواحی مناسب: ناحیه ۶ و ۱۱ در این دسته قرار گرفته‌اند. این نواحی از پهنه‌هایی‌اند که در دهه‌های اخیر به شهر افزوده شدند. به‌طوریکه ناحیه ۶ در دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ شکل گرفت و ناحیه ۱۱ از دهه ۱۳۵۰ به بعد به شهر افزوده شده است. این نواحی به لحاظ دسترسی به امکانات و خدمات شهری وضعیت مناسب تری نسبت به دیگر نواحی دارند. نواحی نسبتاً مناسب: ناحیه ۲ و ۵ در این دسته قرار دارند. ناحیه ۲ به لحاظ دارا بودن بناهای ثبت میراث فرهنگی در آن دارای اهمیت می‌باشد. با وجود قرار گرفتن این آثار تاریخی و فرهنگی در آن، به لحاظ معیارهای امکانات و خدمات شهری کمبود دارد. ناحیه ۵ از نواحی نزدیک به مرکز شهر است که مراکز درمانی شهر و بخشی کوچکی از بناهای ثبت میراث فرهنگی در آن قرار گرفته است. نواحی نامناسب: شامل نواحی ۳، ۸، ۱۲ و ۱۳ است. این نواحی در حاشیه شهر قرار دارند و در معیارهای سرزندگی، صنایع خلاق، امکانات و خدمات شهری دچار کمبود است. نواحی بسیار نامناسب: شامل نواحی ۱، ۴، ۹ و ۱۰ می‌باشد. این نواحی به لحاظ برخورداری از ظرفیت‌های جذب طبقه خلاق در وضعیت بسیار نامناسب قرار دارند.

جدول ۵- رتبه‌بندی نواحی شهر نیشابور به لحاظ وضعیت بسترهای جذب طبقه خلاق

ناحیه	بسیار نامناسب				نامناسب				نسبتاً مناسب				مناسب		بسیار مناسب
	۹	۴	۱	۱۰	۱۲	۱۳	۳	۸	۵	۲	۱۱	۶	۷		
امتیاز نهایی	۰,۲۰	۰,۲۱	۰,۲۱	۰,۲۲	۰,۲۵	۰,۲۶	۰,۲۶	۰,۲۹	۰,۳۱	۰,۳۳	۰,۴۱	۰,۴۳	۰,۶۶		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷.

شکل ۱- رتبه‌بندی نواحی شهر نیشابور به لحاظ برخورداری از بسترهای جذب طبقه خلاق

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

مقایسه یافته‌های پژوهش با سایر پژوهش‌های مرتبط انجام شده نشان از شباهت‌ها و تفاوت‌ها دستاوردهای پژوهش با آن‌ها دارد؛ چنانچه مطابق با دیدگاه اندیشمندان، شهر خلاق دارای معیارهای سرزندگی، حکمروایی شهری، قابل دسترس به امکانات آموزشی، دارای ارتباطات بین‌المللی و محلی، زیرساخت‌های هنری و فرهنگی، استعدادها و صنایع خلاق است. اما آنچه پژوهش حاضر را با پژوهش‌های دیگر متفاوت کرده است، بیان مولفه‌های شهر خلاق در دو دسته طبقه خلاق و بسترهای جذب طبقه خلاق است و بیان می‌کند اگر شهری بخواهد خلاق شود بایستی بسترهای مناسب جهت جذب و پرورش طبقه خلاق را ایجاد نماید و وجود طبقه خلاق در شهرها سبب توسعه خلاق شهرها می‌شوند. بنابراین به تحلیل وضعیت بسترهای جذب طبقه خلاق در بین نواحی شهر نیشابور پرداخته است تا نشان دهد به چه میزان و در کدام نواحی این بسترها وجود دارند و در کدام نواحی این بسترها دچار کمبود است.

در این راستا با مرور ادبیات نظری مشخص شد بسترهای جذب طبقه خلاق شامل معیارهای صنایع خلاق، سرزندگی شهری، حکمروایی شهری و امکانات و خدمات شهری است. معیار حکمروایی شهری به سبب در دسترس نبودن داده‌های اطلاعاتی برای آن، مورد بررسی قرار نگرفت و به بررسی معیارهای مذکور دیگر در بین نواحی شهر نیشابور پرداخته شده است. نتایج حاصله، نشانگر توزیع ناموازن این معیارها در سطح نواحی شهر نیشابور است. این نواحی را به لحاظ سطح برخورداری از بسترهای جذب طبقه خلاق، به پنج گروه بسیار نامناسب، نامناسب، نسبتاً مناسب، مناسب، بسیار مناسب تقسیم شدند. به طوری که نواحی ۱، ۴، ۹ و ۱۰ وضعیت بسیار نامناسب دارند و نیازمند توجه ویژه جهت ایجاد بسترهای لازم شهر خلاق هستند. نواحی ۳، ۸، ۱۲ و ۱۳ در زمینه بسترهای ایجاد شهر خلاق دچار کمبود هستند و وضعیت نامناسبی دارند. ناحیه ۲ و ۵ وضعیت نسبتاً مناسبی دارند، به طوری که ناحیه ۲ با وجود قرارگیری بناهای تاریخی و باستانی در آن که پتانسیل مناسبی را جهت جذب طبقه خلاق ایجاد می‌کند، اما در زمینه دارا بودن امکانات و خدمات شهری و صنایع خلاق دچار کمبود است و بایستی توجه ویژه‌ای در زمینه ایجاد معیارهای مذکور در این ناحیه داشت. ناحیه ۶ و ۱۱ وضعیت مناسب دارند، این نواحی در زمینه امکانات و خدمات شهری وضعیت بهتری نسبت به دیگر نواحی دارند و بایستی در زمینه افزایش صنایع خلاق و سرزندگی در این نواحی توجه کرد. در نهایت ناحیه ۷ بهترین وضعیت را به لحاظ بسترهای جذب طبقه خلاق داشته است که در مرکز شهر و بافت تاریخی شهر قرار دارد. بنابراین نتایج پژوهش حاکی از عدم تعادل میان نواحی شهر نیشابور به لحاظ برخورداری از بسترهای جذب طبقه خلاق است به گونه‌ای که عمده‌ی بسترها در نواحی مرکزی قرار دارند، که می‌تواند مانعی برای تبدیل شدن نیشابور به شهری خلاق به صورت یکپارچه باشد. شایان ذکر است که شهر نیشابور به سبب داشتن بناهای باستانی زیاد و تاریخی غنی که از پتانسیل‌های دارای اهمیت جذب و پرورش طبقه خلاق است، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی به طور خاص در این زمینه برای توسعه خلاقیت در شهر نیشابور انجام شود.

منابع و مأخذ:

۱. آخوندی، عباس احمد؛ برک پور، ناصر؛ خلیلی، احمد؛ صداقت نیا، سعید؛ صفی یاری، رامین (۱۳۹۳): «سنجش کیفیت زندگی شهری در کلانشهر تهران»، نشریه هنرهای زیب، دوره نوزدهم، شماره ۲، تهران، صص ۵-۲۲.
۲. آخوندی، عباس احمد؛ برک پور، ناصر؛ اسدی، ایرج؛ بصیرت، میثم؛ طاهرخانی، حبیب‌الله (۱۳۸۶): «بررسی تاثیر انتخاب مستقیم شهرداران در بهبود شاخص‌های حکم‌روایی شهری ایران»، مجله صفا، دوره هفدهم، شماره ۴۶، تهران، صص ۷۷-۹۱.
۳. ایراندوست، کیومرث و غلامی زارچی، مصطفی (۱۳۹۴): «ارتقای فرصت حضور و مشارکت مردم با استفاده از معرفی گونه‌های فضای عمومی شهر خلاق: نمونه موردی شهر یزد»، نشریه هنرهای زیبا، دوره بیستم، شماره ۲، صص ۴۷-۵۸.
۴. حسینی، سید هادی (۱۳۹۵): «تحلیل شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با تأکید بر نظرات شهروندان و مدیران؛ مطالعه موردی: شهر تربت حیدریه»، فصلنامه مطالعات شهری، دوره ۵، شماره ۲۰، سنندج، صص ۴۳-۵۲.
۵. ربانی خوراسگانی، علی؛ ربانی، رسول؛ ادیبی سده، مهدی، مودنی، احمد (۱۳۹۰): «بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور مورد مطالعه شهر اصفهان»، نشریه جغرافیا و توسعه، شماره ۲۱، زاهدان، صص ۱۵۹-۱۸۰.
۶. عینالی، جمشید؛ بوزجمهری، خدیجه؛ نظری شیخی، معصومه؛ دهبانزاد، اکبر؛ رومیانی، احمد (۱۳۹۶): «تحلیل نقش فضاهای عمومی در ارتقای کیفیت سرزندگی روستاییان (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان الشتر)»، مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، سال سوم، شماره ۱۲، رشت، صص ۶۳۹-۶۲۰.
۷. قاسمی، وحید؛ نگینی، سمیه (۱۳۸۹): «بررسی تأثیر بافت محلات بر هویت اجتماعی با تأکید بر هویت محله‌ای در شهر اصفهان»، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال دوم، شماره هفتم، صص ۱۱۴-۱۳۶.

۸. قربانی، رسول و حسین آبادی، سعید، طورانی، علی (۱۳۹۲): «شهرهای خلاق، رویکردی فرهنگی در توسعه شهری»، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال سوم، شماره یازدهم، یزد، صص ۱-۱۸.
۹. مختاری ملک آبادی، رضا؛ مرصومی، نفیسه، علی اکبری، اسماعیل؛ امینی، داوود (۱۳۹۴): «تبیین معیارهای بومی‌سازی شاخص‌های مکانی فضای شهر خلاق با رویکرد ایرانی اسلامی»، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره بیست و دوم، تهران، صص ۲۳-۳۹.
۱۰. مختاری ملک‌آبادی، رضا؛ سقایی، محسن؛ ایمان، فاطمه (۱۳۹۳): «سطح‌بندی مناطق پانزده‌گانه اصفهان از لحاظ شاخص‌های شهر خلاق با استفاده از مدل‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال پنجم، شماره شانزدهم، مردشت، صص ۱۲۰-۱۰۵.
۱۱. مرادی، فاطمه (۱۳۷۶): تبیین الگوی بازآفرینی فرهنگ مینا در مراکز شهری در راستای- رقابت پذیری، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
۱۲. طرح جامع شهر نیشابور (۱۳۹۴): جلد گزارش مرحل شناخت، اداره کل راه و شهرسازی استان خراسان رضوی.
۱۳. سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۰): مرکز آمار ایران.
14. AuthentiCity(2008): Creative City Planning Framework A Supporting Document to the Agenda for Prosperity: Prospectus for a Great City, Toronto.
15. Bereitschaft, B. and Cammack, R. (2015): *Neighborhood diversity and the creative class in Chicago*, Applied Geography, 63, pp:166-183.
16. European Commission (201۷): The Cultural and Creative Cities Monitor, Luxembourg, Publications Office of the European Union.
17. Florida, R. (2012): *The rise of the creative class: and how it 's transforming work, leisure, community, and everyday life*, Newyork: basic books.
18. Hania, U., Azzadina, I., Sianipar, C. Setyagung, E., Ishii, T. (2012): *Preserving cultural heritage through creative industry: A lesson from Saung Angklung Udjo*, Procedia Economics and Finance 4 (12), pp:193 – 200.
19. Hall, P. & Raumplaner, S. (1998): *Cities in Civilization*, Pantheon Books New York.
20. Hall, P. (2000): *Creative Cities and Economic Development*, Urban Studies, 37(4), pp:639-649.
21. Jacobs, J. (1969): *The Economy of Cities*, The New York Times.
22. Jopek, D. (2013): *Good City Form*. Creative New York, The idea of creative city, the urban policy debate, Republic of Macedonia: European Scientific Institute.
23. Kakiuchi, E. and Takeuchi, K. (4112), *Creative industries: Reality and potential in Japan*, National Graduate Institute for Policy Studies, Tokyo, Japan.
24. Landry, C. and Bianchini, F. (199۵): *The creative city*, London: Demo.
25. Lindner, C. Meissner, M. (2014): *Slow Art in the Creative City: Amsterdam, Street Photography and Urban Renewal*, Journal of Space and Culture, 8(3), pp: 1-20.
26. Liu, H., (2015): *Creative Industries and Urban Spatial Structure*, *Advances in Asian*, Springer International Publishing, Switzerland.
27. Marino Zamudio, R. and Barar, F. (2013): *Looking for the creative city: urban development through education and cultural strategies in Medellin*, Colombia, Republic of Macedonia: European Scientific Institute.
28. Retrieved Aug 22 (20۱۸): from /www. unesco. org/ new/ en/ culture/ themes/creativity/ creative-cities-network.
29. The Minneapolis Creative city road map (2015), a 10-year strategic plan for arts, culture and the creative economy, Minneapolis city.
30. Vesela, D. and Klimova, K. (2015): *Creative Industries And The Place Of The Arts In University Interpreting-Translation Programmes*, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 191, , pp: 580 – 583.